

Inspirerend onderwijs

Dick van Meeuwen

In 2003 verschijnt het boekje *Inspirerend onderwijs*, van de hand van ds. Golverdingen. De ondertitel luidt: ‘De pedagogische opdracht van de reformatorische school’. Hij schreef het voor leerkrachten op basisscholen en voor docenten in het voortgezet onderwijs. Maar eigenlijk kon het gelden voor allen die bij het onderwijs betrokken zijn.

De inhoud bestaat uit een aantal bewerkte lezingen van ds. Golverdingen, die hij hield op de Algemene Vergadering van de VGS en op verschillende symposia. Er zit veel moois in dit boekje, daarom vind je in dit hoofdstuk een bewerking ervan. De oorspronkelijke hoofdstukken zijn herordend en soms van een nieuwe titel voorzien. Ook kom je regelmatig een lijn tegen naar de praktijk van vandaag.

Inspirerend onderwijs. Wie wordt of worden geïnspireerd? Over welke inspiratie en inspiratiebronnen hebben wij het? Die vragen stelt D. Vogelaar in zijn ‘Woord vooraf’ dat hij schreef voor dit boek. Ds. Golverdingen wilde vooral onderwijsgeven- den inspireren. Jou dus, zodat je in de praktijk van alledag op jouw beurt kinderen en jongeren kunt inspireren.

Ds. Golverdingen benoemde helder wat de bronnen zijn waar- uit de inspiratie voortkomt. Dat is allereerst dé Bron, de Bijbel. Daarnaast komt er ook veel inspiratie uit het gereformeerde denken van allerlei schrijvers uit het verleden, zoals Calvijn, Koelman, De Swaef en latere pedagogen als Bavinck en Waterink. Het ging hem, bij wijze van spreken, om het doorgeven van een brandende fakkel. Juist daarmee worden ook de generaties aan elkaar verbonden.

In iedere tijd dreigt immers het losgroeien van eigen wortels. Dan treedt er vervreemding en verschraling op. Vandaar zijn

voortdurende oproep tot bezinning op de eigen Bijbelse beginselen. Dat blijft noodzakelijk om ook nieuwe onderwijsideeën te toetsen. Soms zal dat leiden tot stellingname tegen verkeerde pedagogische en didactische uitgangspunten. Soms kan het ook leiden tot heroriëntatie, want Golverdingen was geen man die alle vernieuwingen categorisch afwees. Als men maar blijft denken vanuit de gereformeerde bronnen.

Anderzijds was ds. Golverdingen realistisch. Als de telkens weer vernieuwende onderwijspraktijk steeds verder af komt te staan van dit principiële denken, ontstaat er een dilemma.

Hoe voorkomen wij dat er een scheiding ontstaat tussen een ogenschijnlijk zuiver bewaard principieel onderwijsideaal en de pragmatisch ingevulde moderne onderwijspraktijk van alledag? Over deze worsteling gaat het boek *Inspirerend onderwijs*. Verrassend actueel, deze vraag. Aan de ene kant wil je vasthouden aan de Bijbels georiënteerde pedagogiek en beginselen om onderwijs te geven, aan de andere kant zie je de sterk veranderende samenleving anno de 21e eeuw die dwingt tot vormen van eigentijds onderwijs. Hoe verhouden die zich tot elkaar?

Ons laten inspireren, steeds weer laten inspireren, is de ene kant van de boodschap van dit boek. Bijbels gezegd: het gaat om het zout dat niet smakeloos mag worden! De andere kant van die boodschap is dat concreet moet worden onderwezen in déze tijd en aan déze kinderen of jongeren. Het Bijbelse beeld geeft ook aan: het zout moet wel door het voedsel worden gemengd! (Inspirerend onderwijs, pag. 6)

Hoofdstuk 1 – De Bijbelse opdracht

In 2002 gaf de Vrije Universiteit een studie uit met de titel *Alle onderwijs bijzonder. Levensbeschouwelijke waarden in het onderwijs*. Een van de schrijvers was Siebren Miedema, bijzonder hoogleraar aan de VU op de leerstoel voor christelijk onderwijs.

Miedema komt met een opvallende visie. Hij vindt waardeoverdracht prima, maar dat moet níét gebeuren door de man of vrouw voor de klas. In zijn visie gaat men dan uit van een bepaalde traditie, bijvoorbeeld de christelijke, die waarden en normen meegeeft als leerstof. Dan zou er geen echte persoonsvorming van de leerling ontstaan.

Volgens Miedema moet die toe-eigening van waarden en normen gebeuren door de leerling zelf. Hij vindt dat het in alle vormen van onderwijs moet komen tot zelfontwikkeling van de leerling in een open samenleving. Overdracht van waarden door een leerkracht of docent is volgens Miedema niet mogelijk. Dan lijkt iets opgelegd en geïndoctrineerd te worden en dat mag niet.

Je begrijpt dat ds. Golverdingen hier bezwaar tegen had. Al in 1994 waarschuwde hij in een openingswoord voor de jaarlijkse ledenvergadering van de VGS tegen de visie die zegt dat de leerling zichzelf moet ontwikkelen. In die tijd van onderwijsvernieuwingen was dat een steeds meer overheersende mening. Overigens is deze gedachte nog altijd springlevend.

Het typeert Golverdingen dat hij deze verandering in visie op onderwijs doorzag. Eerder dan wie dan ook. Hij verdiepte zich grondig in de leer van de toenmalige toonaangevende onderwijsdeskundigen. Hij analyseerde hun gedachtegoed en wees op het gevaar voor de christelijke identiteit. Maar hij ging verder. Golverdingen zei ook hoe het dan wél moest. En dat deed hij altijd in positieve zin.

Analyse

Nog even terug naar Miedema. Wat stond deze pedagoog voor? Volgens hem moet het christelijk onderwijs uitgaan van het gegeven dat de school een vormingsgemeenschap is. Het gaat om de vormende kracht van ‘situaties en relaties’ in de school. Niet om het bedoelde planmatig inwerken op kinderen. Daarom staat bij hem niet de levensbeschouwelijke fundering van het onderwijs centraal. De tijd van een christelijke beginselpedagogiek is voorgoed voorbij. Zo’n benadering steunt immers op bepaalde theologische vooronderstellingen. Van enige binding aan de belijdenis of grondslag wil Miedema dan ook niet weten. Het gaat om de bevrijdende en gezond makende kracht van het Evangelie voor de bewoonde wereld. Het gaat om christenen die actief in de wereld van nu participeren. In die beweging heeft de school een maatschappij-omvormende functie. Volgens Golverdingen is dit een ander horizontaal oecumenisch christendom. Hier komen inzichten van de moderne theologie naar voren, gemengd met de filosofische onderstroom van het neomarxisme. Men wil in algemeen christelijke zin de maatschappij omvormen en beter maken. Het Evangelie is voor hier en nu.

Golverdingen doorziet dit. De filosofische onderbouwing deugt niet en vormt een gevaar voor de boodschap van de Bijbel. Voor de pedagogiek wil Miedema niet weten van een theologisch uitgangspunt. Tegelijkertijd is zijn vormingsconcept voor de scholen doortrokken van moderne theologische gedachten. De leerlingen moeten leren actieve burgers te zijn die meewerken aan die omvorming van de samenleving. Dat klinkt op zich goed, maar het Bijbels fundament ontbreekt. Christelijk onderwijs in deze zin is onderwijs zónder een vaste grondslag, zónder binding aan een algemeen aanvaarde belijdenis, zónder binding aan een kerk of geloofsgemeenschap en vooral gericht op maatschappijvernieuwing. Daarmee is tegelijkertijd het spanningsveld getekend waarin het christelijk en reformatorisch onderwijs staan.

Wie zonder meer meegaat met de dynamiek van deze tijd, raakt zijn worteling in het Bijbelse denken kwijt. Wie vanuit zijn vaste Bijbelse levensovertuiging niet de confrontatie aangaat met de maatschappelijke ontwikkelingen die in het onderwijs voortdurend zichtbaar worden, raakt buiten de werkelijkheid van deze samenleving en kan kinderen en jongeren niet voldoende toerusten om hun plaats in te nemen in de maatschappij van morgen.

(Inspirerend onderwijs, pag. 11-12)

Kinderen en jongeren moeten voldoende toegerust worden om hun plaats in te nemen in de maatschappij van morgen, aldus ds. Golverdingen. Hij komt ook met een antwoord op de stellingname van Miedema en vele onderwijsvernieuwers.

Efeze 6

In het genoemde spanningsveld wijst de apostel Paulus in Efeze 6:4 een betere weg dan die van zelfontwikkeling en zelfopvoeding van de leerling in een open samenleving. ‘En gij vaders, verwekt uw kinderen niet tot toorn, maar voedt hen op in de lering en vermaning des Heeren.’ Deze tekst staat in een gedeelte waarin kinderen en ouders beiden worden vermaand. Beiden leven *coram Deo*, als voor Gods aangezicht. Opvoeders en kinderen, leerkrachten en leerlingen zijn verantwoording schuldig aan de Heere.

Wij staan hier bij het hárt van het Bijbelse mens- en kindbeeld. De verhouding tot God is het werkelijke centrum van het menselijk bestaan! Ouders en kinderen worden geroepen om tot Gods eer te leven. (Inspirerend onderwijs, pag. 12)